

Analecta Cracoviensia

rocznik 57 • 2025 • strony 191–196

• RECENZJA •

Mariusz Rosik

 <https://orcid.org/0000-0002-1943-8649>

 mariusz.rosik@pwt.wroc.pl

Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu

 <https://ror.org/003jq9j58>

**Recenzja monografii Dominika Tomczyka
„Apostoł a charyzmat w Corpus Paulinum.
Charyzmatyczny czy instytucjonalny
obraz pierwotnego Kościoła w Nowym
Testamencie?” wydanej przez Wydawnictwo
Naukowe ChAT w 2025 roku**

 <https://doi.org/10.15633/acr.5710>

Książka Dominika Tomczyka poświęcona została zagadnieniu apostołstwa i kwestii charyzmatu w *Corpus Paulinum*. Tematyka ta, choć była częściowo opracowana na gruncie polskim, zwłaszcza w artykułach, została przez Autora ujęta w inny, nowatorski sposób, ze względu na zastosowaną metodę i dlatego zasługuje na to, by stać się przedmiotem rozprawy doktorskiej.

Poza wykazem skrótów, bibliografią, wstępem i zakończeniem oraz kursami, praca zawiera sześć zasadniczych części, noszących kolejno tytuły: „Termin ‘apostoł’ w pozapawłowych pismach Nowego Testamentu”, „Paweł jako apostoł w Dziejach Apostolskich i w Drugim Liście Piotra”, „Termin ‘apostoł’ w *Corpus Paulinum*”, „Termin ‘charyzmat’ w pozapawłowych pismach Nowego Testamentu”, „Termin ‘charyzmat’ w *Corpus Paulinum*” oraz „Charyzmatyczny charakter apostołatu w ujęciu Pawła?”. Zaproponowana struktura pracy wydaje się logiczna i nie budzi większych zastrzeżeń.

Jako cel swej pracy Autor wskazuje analizę wszystkich tekstów Pawłowych, w których pojawia się rzeczownik *ho apostolos* i *to charisma*. Chodzi nie tylko o przebadanie tekstów zawierających te terminy, ale także o wzajemną relację pomiędzy apostołatem a charyzmatem. Tak zarysowany cel jest ważny zarówno z punktu widzenia biblistyki, jak i z punktu widzenia duszpasterskiego.

Autor we wstępie precyzuje metodę rozprawy; chodzi między innymi o metodę historyczno-krytyczną, uzupełnioną o metodę strukturalnego badania tekstu. Wykorzystuje zarówno analizę diachroniczną (badanie pojedynczych części języka i słów), jak i analizę synchroniczną (badanie związków pomiędzy poszczególnymi słowami). Analiza kontekstów opiera się na krytyce redakcji oraz na retoryce. W ramach metod: retorycznej i lingwistycznej Autor poszukuje jak najszerszego poznania kontekstu kulturowego i historycznego oraz pola semantycznego poszczególnych wyrażen, które będą stanowić podstawę do prowadzonych badań. Dobrze się stało, że metoda tradycyjna została uzupełniona nowszymi metodami badań nad tekstem natchnionym. To stanowi o dużym walorze przeprowadzonych w rozprawie analiz egzegetycznych.

Przedstawiając metodę we wstępie do swej pracy, Autor omawia także krótko sposób jej stosowania. Jest to ze wszech miar słuszne, gdyż pozwala czytelnikowi zapoznać się najpierw teoretycznie z metodą, której praktyczne zastosowanie odnajdzie w następnych rozdziałach. Warto zaznaczyć, że także we wstępie znajduje się obszerne uzasadnienie wyboru tematu, rzetelnie przedstawiony stan badań nad interesującą Autora kwestią oraz baza materiałowa badań. Trzeba przyznać, że metody stosowane są przez Autora w sposób konsekwentny i poprawny.

W I rozdziale swej pracy Autor zatrzymuje się na analizie pojęcia *ho apostolos* w pozapawłowych pismach Nowego Testamentu, uwzględniając przy tym rozwój pojęcia w starożytności, badając hebrajski odpowiednik tego terminu, a także omawiając jego zastosowanie w Ewangeliach, Dziejach Apostolskich, Listach powszechnych i w Apokalipsie. Rozdział ten jest bardzo potrzebny, gdyż stanowi podstawę do ukazania specyfiki terminów „apostoł” i „apostolat” w *Corpus Paulinum*.

W rozdziale II Autor przedstawia sylwetkę Pawła widzianą oczyma Łukasza i Piotra. Prezentacja ta obejmuje trzy opisy powołania Pawła oraz omówienie relacji Pawła z gronem Dwunastu. Dobrze się stało, że w rozdziale tym osobno potraktowano dwa fragmenty Dziejów Apostolskich, w których także Barnaba nazwany jest apostołem (Dz 14, 4.14).

Rozdział III obejmuje omówienie tekstów z terminem *ho apostolos* w *Corpus Paulinum*. Osobno potraktowane zostały preskrypty listów, które Autor odróżnił od pozostałych tekstów, w których z kolei wyróżnił relację Pawła do grona Dwunastu.

Rozdział IV poświęcony został zaledwie jednemu wierszowi pozapawłowych pism Nowego Testamentu, w którym pojawia się termin *to charisma* (1 P 4, 10). Rozdział ten jest analogiczny do rozdziału I (w którym chodziło o pojęcie „apostoła”), gdyż pozwala ukazać Pawłową specyfikę rozumienia terminu „charyzmat” w zestawieniu w 1 P.

W rozdziale V dokonana została analiza pojęcia *to charisma* w *Corpus Paulinum*. Autor detalicznie omówił wszystkie teksty, w których termin ten się pojawia, a także ukazał ideowy związek treści tego pojęcia z rzeczownikami *charis* i *pneuma*. Interesująca jest odpowiedź Autora publikacji na pytanie, czy „charyzmat” to termin techniczny w ujęciu Pawła. Dominik Tomczyk dochodzi do wniosku, że nie spełnia on w całej rozciągłości wszystkich czterech warunków *terminus technicus*, można więc go określić mianem terminu „półtechnicznego”. Uznać trzeba także, że zaproponowana przez Autora typologia charyzmatów, w której wyróżnia funkcje, działania i dary epifanijne, jest przekonująca.

Ostatni wreszcie, VI rozdział rozprawy, spina wyniki dotychczasowych analiz, gdyż Autor stawia sobie w nim pytanie o charyzmatyczny charakter apostołatu w ujęciu Pawła. Szukając odpowiedzi na tak postawione pytanie dochodzi do wniosku, że charyzmat jest przejawem Bożej łaski i leży u podstaw wszelkiej służby w Kościele, w tym bycia apostołem.

Ostateczne wnioski w sposób syntetyczny przedstawia Autor rozprawy w podsumowaniu („Zakończeniu”). Dodać trzeba, że lekturę ułatwiają liczne tabele i zestawienia dokonane przez Autora.

W Kościele często powraca pytanie o relację pomiędzy charyzmatem a hierarchią. Będąc w środowisku Chrześcijańskiej Akademii Teologii zdajemy sobie sprawę, że różne wspólnoty eklezjalne w różny sposób na nie odpowiadają. W Kościele Rzymskokatolickim przyjęto zasadę ogłoszoną przez *Konstytucję dogmatyczną o Kościele*, iż

ponieważ charyzmaty, zarówno najznamienitsze, jak i te bardziej pospolite a szerzej rozpowszechnione, są nader stosowne i pożyteczne dla potrzeb Kościoła, przyjmować je należy z dziękczynieniem i ku pociesze. O dary zaś nadzwyczajne nie należy się ubiegać lekkomyślnie ani spodziewać się zarozumiale po nich owoców apostołskiej działalności, sąd o ich autentyczności i o właściwym wprowadzeniu ich w czyn należy do tych, którzy są w Kościele przełożonymi i którzy szczególnie powołani są, by nie gasić Ducha, lecz doświadczać wszystkiego i zachowywać to, co dobre (KK 12).

Autor omawianej publikacji w swych badaniach dochodzi do wniosku, że charyzmatyczny apostołat staje się normalną funkcją Kościoła. Rodzi się pytanie bardziej ogólne: czy efekty analiz dokonanych w pracy mogą przysłużyć się w jakiś sposób ożywieniu ekumenicznemu (nie tylko na linii: Kościół Rzymskokatolicki a inne Kościoły, ale przede wszystkim na linii tzw. Kościołów tradycyjnych a wspólnot eklezjalnych, zrodzonych w ostatnich dziesięcioleciach w nurcie zielonoświątkowym)?

Wnioski są w rozprawie formułowane w sposób zrozumiały i kompetentny; są dobrze uargumentowane i uzasadnione w treści pracy. Odznaczają się logicznością wyводу. Wynikają bezpośrednio z przeprowadzonych badań, a nie są — jak to się czasem zdarza — zbyt daleko idące bądź niemające podstaw w przeprowadzonych badaniach.

Autor podzielił bibliografię na następujące części: źródła tekstu biblijnego — konsultowane tłumaczenia tekstu Pisma Świętego — gramatyki, konkordancje, leksykony, słowniki, synopsy — introdukcje, opracowania ogólne — komentarze do Starego Testamentu — komentarze do Ewangelii, Dziejów Apostolskich i „innych Ksiąg Nowego Testamentu” („ksiąg” winno być małą literą) — komentarze do *Corpus Paulinum* — Paweł — życie i działalność — literatura przedmiotu. Podział ten jest bardzo szczegółowy, może nawet zbyt rozdrobniony, przez co niekiedy wydaje się nieostry. Zebrana literatura jest

bardzo obfita. Autor dotarł do wielu pozycji trudno dostępnych. Cieszy również obfite korzystanie z literatury obcojęzycznej.

Po lekturze tej obszernej pracy trzeba przyznać, że Autor osiągnął sugerowany przez tytuł i we wstępie do książki cel rozprawy. Docenić trzeba przede wszystkim niezwykle szeroki zakres badań, wnikliwość analiz egzegetycznych, umiejętność wyciągania z nich konkluzji, komunikatywność stylu i obfitość zebranej bibliografii.

Można więc stwierdzić, że monografia Dominika Tomczyka jest oryginalna, poprawna zarówno pod względem metodologicznym, jak i merytorycznym. Wzbogaca polską literaturę biblijną z zakresu egzegezy Nowego Testamentu, ale także historii pierwotnego Kościoła, kreśląc jego ramy tak w perspektywie tworzącej się instytucji, jak i charyzmatycznego charakteru jej działania.

